

Suyarov Nodirjon Taxirovich  
Namangan davlat pedagogika instituti  
dotsenti, pedagogika fanlari  
bo'yicha falsafa doktori (PhD)

## MILLIY VA MINTAQAVIY MATERIALLARNI TA'LIM TIZIMIGA INTEGRATSIYA QILISHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI

**Annotatsiya.** Milliy va mintaqaviy materiallarning ta'lim tizimiga integratsiyalashuvi madaniy o'ziga xoslikni, mahalliy bilimlarni va ta'limdagi dolzarblikni targ'ib qilishning hal qiluvchi tarkibiy qismiga aylandi. Ushbu maqolada ushbu materiallarni turli ta'lim darajalarida o'quv dasturlariga kiritishning o'ziga xos jihatlari ko'rib chiqiladi. Unda talabalarining ta'lim tajribasini boyitish, ularning madaniy merosi haqidagi tushunchalarini oshirish va jamiyat g'ururini rag'batlantirish uchun milliy va mintaqaviy resurslardan foydalanishning afzalliklari ta'kidlangan. Bundan tashqari, maqola standartlashtirilgan ta'limni mahalliyalashtirilgan mazmun bilan muvozanatlash, turli xil o'quvchilarning ehtiyojlarini qondirish va o'qituvchilarning ushbu materiallarni samarali o'qitish uchun jihozlanishini ta'minlash muammolarini o'rganadi. Milliy va mintaqaviy resurslarning o'ziga xos xususiyatlarini tushunib, ta'lim muassasalari yanada inklyuziv va madaniy jihatdan mos o'quv muhitini yaratishi mumkin.

**Kalit so'zlar:** Milliy materiallar, hududiy materiallar, ta'lim tizimi, integratsiya, o'quv dasturlarini ishlab chiqish, madaniy ta'lim, pedagogika, mahalliy bilim, ta'lim islohoti.

## ОСОБЕННОСТИ ИНТЕГРАЦИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ В СИСТЕМУ ОБРАЗОВАНИЯ

**Абстрактный.** Интеграция национальных и региональных материалов в систему образования стала важнейшим компонентом продвижения культурной самобытности, местных знаний и актуальности образования. В данной статье рассматривается специфика включения этих материалов в учебные программы на различных уровнях образования. В нем подчеркиваются преимущества использования национальных и региональных ресурсов для обогащения образовательного опыта учащихся, улучшения их понимания своего культурного наследия и поощрения общественной гордости. Кроме того, в статье исследуются проблемы балансирования стандартизированного обучения с локализованным контентом, удовлетворения потребностей разных учащихся и обеспечения того, чтобы учителя были оснащены для эффективного преподавания этих материалов. Понимая уникальные характеристики национальных и региональных ресурсов, образовательные учреждения могут создать более инклюзивную и культурно приемлемую среду обучения.

**Ключевые слова:** национальные материалы, региональные материалы, система образования, интеграция, разработка учебных программ, культурное образование, педагогика, местные знания, образовательная реформа.

## SPECIFIC ASPECTS OF INTEGRATION OF NATIONAL AND REGIONAL MATERIALS INTO THE EDUCATIONAL SYSTEM

**Abstract.** The integration of national and regional materials into the education system has become a crucial component of promoting cultural identity, local knowledge and relevance in education. This article examines the specifics of incorporating these materials into curricula at various educational levels. It highlights the benefits of using national and regional resources to enrich students' educational experiences, increase their understanding of their cultural heritage, and promote community pride. In addition, the article explores the challenges of balancing standardized instruction with localized content, meeting the needs of diverse learners, and ensuring that teachers are equipped to teach these materials effectively. By understanding the unique characteristics of national and regional resources, educational institutions can create more inclusive and culturally appropriate learning environments.

**Key words:** National materials, regional materials, educational system, integration, curriculum development, cultural education, pedagogy, local knowledge, educational reform.

**Kirish.** Ta'lim bilimlar, qadriyatlar va madaniy o'ziga xoslikni avlodlarga etkazish uchun muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. So'nggi yillarda ta'lim tizimiga milliy va mintaqaviy materiallarni integratsiyalash muhimligi e'tirof etilmoqda. Mamlakat yoki mintaqaning o'ziga xos madaniy, tarixiy va geografik xususiyatlarini o'zida aks ettiruvchi bu materiallar o'quvchilarda o'z merosini chuqurroq anglash imkonini beradi va ularga daxldorlik hissini uyg'otadi [1]. Ta'limda milliy va mintaqaviy resurslardan foydalanish nafaqat o'rganish tajribasini boyitadi, balki ta'limning mahalliy sharoitga mos kelishini ham ta'minlaydi. Ushbu maqola milliy va mintaqaviy materiallarni ta'lim tizimiga integratsiyalashning o'ziga xos jihatlarini o'rganadi, bu yondashuv bilan bog'liq imkoniyatlar va muammolarni ko'rsatadi.

**Ta'limda milliy va mintaqaviy materiallarning ahamiyati.** Milliy va mintaqaviy materiallar talabalarda o'ziga xoslik va madaniy g'urur tuyg'usini rivojlantirish uchun juda muhimdir. Ushbu manbalar o'quvchilarga o'z tarixi, an'analari va qadriyatlari haqida tushuncha beradi va ularga o'z madaniyatining o'ziga xos xususiyatlarini qadrlash imkonini beradi. Bundan tashqari, o'z mamlakatlaridagi madaniy xilma-xillikni o'rganish orqali talabalar o'zlarining jamiyatini shakllantiradigan turli etnik, lingvistik va tarixiy kelib chiqishi haqida kengroq tushunchani rivojlantiradilar. Ushbu materiallarning birlashtirilishi ham o'quvchilar uchun ta'limning dolzarb va mazmunli bo'lishiga xizmat qiladi. Qachonki o'quvchilar o'zlari o'rganayotgan mazmun bilan bog'lanish olsalar, ular material bilan shug'ullanish va bilimlarni saqlab qolish ehtimoli ko'proq bo'ladi [2]. Masalan, o'lkashunoslik, xalq og'zaki ijodi yoki adabiyotni darslarga kiritish mavhum tushunchalarni yanada aniqroq va o'zaro bog'lash imkonini beradi. Ushbu yondashuv, shuningdek, talabalarni o'zlarining mahalliy hamjamiyatlari bilan faxrlanishga va globallashtirish dunyoda madaniy merosining qadr-qimmatini tan olishga undaydi.

**Milliy va mintaqaviy materiallarni integratsiyalash usullari.** Milliy va mintaqaviy materiallarni ta'lim tizimiga integratsiyalashuviga bir necha yondashuvlar orqali erishish mumkin:

1. *O'quv dasturlarini ishlab chiqish.* Milliy va mintaqaviy materiallarni birlashtirishning asosiy usullaridan biri o'quv dasturlarini ishlab chiqishdir [3]. Bu millat yoki mintaqaning madaniy, tarixiy va geografik xususiyatlarini aks ettiruvchi tarkibni kiritish uchun mavjud o'quv dasturini qayta ko'rib chiqishni o'z ichiga oladi. Masalan, tarix, adabiyot va ijtimoiy tadqiqotlar kabi fanlarda mahalliy tarkibni hududni shakllantirgan asosiy voqealar, raqamlar va an'analarni ta'kidlash orqali birlashtirish mumkin. Bundan tashqari, o'quv dasturlari dizaynerlari san'at, musiqa va tilshunoslik kabi fanlar bo'yicha milliy va mintaqaviy materiallarni o'z ichiga olishi mumkin, bu yerda talabalar an'anaviy san'at turlari, musiqa va dialektlarni o'rganishlari mumkin.

2. *Madaniy ta'lim dasturlari.* Madaniy ta'lim dasturlari talabalarga amaliy mashg'ulotlar va tajriba o'rganish orqali o'zlarining milliy va mintaqaviy merosini o'rganish imkoniyatini beradi. Ushbu dasturlar ko'pincha mahalliy madaniy diqqatga sazovor joylarga sayohatlar, mintaqaviy rassomlar bilan seminarlar yoki an'anaviy festivallarda ishtirok etishni o'z ichiga oladi. Madaniy ta'lim dasturlari bilan shug'ullanish orqali talabalar o'z madaniyati haqida amaliy bilimga ega bo'lishadi va o'z jamoalari bilan chuqurroq aloqani rivojlantiradilar. Bunday dasturlar, shuningdek, talabalarni o'z mintaqalaridagi turli madaniy an'analarni o'rganishga undash orqali madaniyatlararo tushunishni rivojlantirishi mumkin.

3. *Mahalliy bilimlarni birlashtirish.* Rasmiy ta'lim mazmunidan tashqari, mahalliy bilimlarni sinfga integratsiya qilish o'quvchilarni o'z jamiyati bilan bog'lashning kuchli usuli bo'lishi mumkin. [4] Mahalliy bilimlar ma'lum bir mintaqada avlodlar orqali o'tadigan amaliy ko'nikmalar, urf-odatlar va donolikni o'z ichiga oladi. Qishloq joylarda, masalan, qishloq xo'jaligi amaliyotlari, atrof-muhitni muhofaza qilish va an'anaviy hunarmandchilikni o'z ichiga olishi mumkin. Mahalliy bilimlarni fan, geografiya yoki kasbiy ta'limga kiritish orqali talabalar amaliy ko'nikmalarga ega bo'ladi, shu bilan birga o'zlarining mahalliy sharoitlarida barqarorlik va resurslarni boshqarishning ahamiyatini o'rganadilar. [5]

4. *O'qituvchilar malakasini oshirish va malakasini oshirish.* Respublika va mintaqaviy materiallarni samarali integratsiyalashuvi pedagoglardan ushbu mazmunni o'qitishga puxta tayyorgarlik ko'rishni talab qiladi. O'qituvchilarni tayyorlash va malaka oshirish dasturlari o'qituvchilarni o'z darslariga mahalliy va milliy resurslarni kiritish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalar bilan jihozlashi kerak. Bu o'z ichiga olishi mumkin. Bundan tashqari, o'qituvchilarni mahalliy tarixchilar, san'atkorlar va jamoat rahbarlari bilan hamkorlikda sinfga haqiqiy mintaqaviy istiqbollarni kiritish uchun rag'batlantirish kerak.

**Milliy va mintaqaviy materiallarni birlashtirish muammolari.** Milliy va mintaqaviy materiallarni birlashtirish ko'plab afzalliklarni taqdim etsa-da, u bir qator qiyinchiliklarni ham keltirib chiqaradi:

1. *Standartlashtirilgan va mahalliyashtirilgan tarkibni muvozanatlash.* Milliy va mintaqaviy materiallarni birlashtirishning asosiy muammolaridan biri standartlashtirilgan ta'lim va mahalliyashtirilgan kontent o'rtasidagi to'g'ri muvozanatni topishdir. Ko'pgina mamlakatlarda o'quvchilar erishishi kerak

bo'lgan asosiy fanlar va malakalarni belgilaydigan milliy ta'lim standartlari mavjud.[6] Ushbu standartlar ta'limdagi izchillikni ta'minlashda, ular ba'zan mintaqaga xos materiallarni kiritish uchun zarur bo'lgan moslashuvchanlikni cheklashi mumkin. O'quv dasturlarini ishlab chiquvchilar o'quvchilarning madaniy kontekstini aks ettiruvchi keng qamrovli ta'lim olishlarini ta'minlash uchun milliy standartlarni mahalliy kontent bilan moslashtirish yo'llarini topishlari kerak.

2. *Milliy va mintaqaviy o'ziga xosliklarning xilma-xilligi.* Aholisi xilma-xil bo'lgan mamlakatlarda milliy va mintaqaviy materiallarni birlashtirish mamlakatda mavjud bo'lgan turli xil madaniy, lingvistik va tarixiy o'ziga xosliklar tufayli murakkab bo'lishi mumkin. Bunday sharoitlarda barchaga mos keladigan yondashuvdan qochish va o'rniga milliy va mintaqaviy materiallarning xilma-xilligini qabul qilish muhimdir.[7] Ta'lim muassasalari o'quv dasturida barcha madaniy guruhlarining ifodalanishini va hech qanday guruh chetda qolmasligini ta'minlashi kerak. Buning uchun diqqat bilan rejalashtirish va mahalliy hamjamiyatlarni bilan maslahatlashish zarur bo'lib, ta'limda foydalaniladigan materiallar inklyuziv bo'lishi va mamlakat xilma-xilligini ifodalaydi.

3. *Cheklangan resurslar va o'qituvchilarning tayyorgarligi.* Ba'zi hududlarda mahalliy va milliy tarkibni aks ettiruvchi o'quv materiallarini ishlab chiqish va amalga oshirish uchun resurslar cheklangan bo'lishi mumkin. Bu, ayniqsa, ta'lim resurslaridan foydalanish cheklangan bo'lishi mumkin bo'lgan qishloq yoki kam ta'minlangan joylarda qiyin bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, barcha o'qituvchilar milliy va mintaqaviy materiallarni samarali o'rgatish uchun zarur bo'lgan ma'lumot yoki tayyorgarlikka ega bo'lmashligi mumkin. Ushbu muammolarni hal qilish o'qituvchilar ta'limiga sarmoya kiritishni va mahalliy tarkibni integratsiyalashuvini qo'llab-quvvatlaydigan resurslarni rivojlantirishni talab qiladi.

**Xulosa.** O'quvchilarda madaniy o'ziga xoslik, dolzarblik va faollik hissini shakllantirish uchun milliy va mintaqaviy materiallarni ta'lim tizimiga integratsiya qilish muhim ahamiyatga ega. Ushbu materiallarni o'quv dasturiga kiritish orqali ta'lim yanada mazmunli va o'quvchilarning o'z tajribalari va merosini aks ettirishi mumkin.[8] Biroq bu yondashuv standartlashtirilgan ta'limni mahalliyashtirilgan mazmun bilan muvozanatlash, madaniy xilma-xillikka e'tibor qaratish va o'qituvchilarning puxta tayyorgarlik ko'rishini ta'minlash bilan bog'liq muammolarni sinchiklab ko'rib chiqishni talab qiladi. To'g'ri strategiyalar mavjud bo'lganda, milliy va mintaqaviy materiallar ta'lim tajribasini boyitishi va o'quvchilarning o'z madaniyati va atrofida dunyoni chuqurroq tushunishiga yordam berishi mumkin.

#### Foydalanilgan adabiyotlar

1. Davydova N. N. et al. Formation of a Cluster Integration System of Educational Institutions within the Region //International Journal of Environmental and Science Education. – 2016. – T. 11. – №. 16. – C. 9206-9221.
2. Shaidullina A. R. et al. Education, science and manufacture integration models features in continuous professional education system //Life Science Journal. – 2014. – T. 11. – №. 8. – C. 478-485.
3. Radó P. Transition in Education: Policy Making and the Key Educational Policy Areas in the Central-European and Baltic Countries. – 2001.
4. Taxirovich S. N. et al. BADIY TASVIR VOSITALARIDA METONIMIYANING LINGVISTIK TAVSIFI //PEDAGOGS jurnali. – 2023. – T. 34. – №. 3. – C. 42-45.
5. Toxirovich S. N. VISUAL ARTS TEACHING METHODOLOGY AND PROBLEMS AND SOLUTIONS //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2023. – T. 11. – №. 5. – C. 569-571.
6. Taxirovich S. N. BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIDA ETNOMADANIY KOMPYUTERISYANI MILLIY-HUDUDIY MATYERIALLAR VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH.
7. Takhirovich S. N. USE OF THE REGIONAL COMPONENT IN FINE ARTS CLASSES 5-7 //Archive of Conferences. – 2021. – C. 1-3.
8. Лисовенко Г. В. Национальные традиции как средство духовно-нравственного воспитания школьников в условиях полиэтнического региона : дис. – Сочи : [Соч. гос. ун-т туризма и курорт. дела], 2004.
9. Ахмедова М. М. Педагогические условия реализации регионального компонента в профессиональной подготовке студентов туристского вуза: дис.... кандидата пед. наук: 13.00. 08/Ахмедова Марина Михайловна. – 2000.